

POSUDEK

oponentky na bakalářskou práci

Jméno a příjmení: Jitka Vernerová

Téma práce: Problematika čtenářství na základní škole

Autorka, Jitka Vernerová, se ve své bakalářské práci zaměřuje na význam čtenářství a jeho oblibu mezi současnou adolescentní populací. Vztah ke čtení knih prochází, zejména následkem rozvoje IC technologií, v posledním desetiletí značnými vývojovými změnami. Ačkoli se jedná, jak autorka opakovaně zdůrazňuje, o nezbytnou kognitivní kompetenci, jejíž absence vyřazuje jedince z mnoha důležitých profesních i kulturních oblastí, v české odborné literatuře je uvedená problematika mapována spíše okrajově. Zvolené téma práce je tedy bezpochyby vysoce relevantní a aktuální.

Předložená bakalářská práce je členěna do dvou částí, teoretické a praktické. Stručné teoretické uvedení do problematiky čtenářství u současné populace dospívajících je prezentováno v jedné, blíže nespecifikované kapitole. Na ni navazuje praktická část, pokrývající většinu rozsahu práce. V ní autorka předkládá výsledky své výzkumné sondy, v níž se zaměřila na zjišťování obliby čtenářství u žáků a žákyň tří zvolených škol z různých českých regionů.

Autorka si pro svou práci zvolila důležité téma, které zpracovává s obdivuhodným osobním zaujetím. Způsob jejího zpracování však vykazuje po koncepční i obsahové stránce velké množství nedostatků zásadního charakteru. Jedná se především o nevhodně zvolenou strukturu práce. Teoretická část sestává z jediného, blíže nespecifikovaného a nestrukturovaného devítiistránkového literárního celku, který je do značné míry rozšířením již zpracované seminární práce „*Náš vztah ke čtení knih*“, odevzdané v letošním roce v rámci předmětu pedagogická psychologie. Původní třístránkový teoretický úvod zde autorka rozšířila o 6 stran textu. Na tuto písemnou práci se autorka nikde v textu neodkazuje a neuvádí ji ani v seznamu použité literatury. Ani struktura empirické části neodpovídá obvyklému členění výzkumných textů a mnohé klíčové údaje v ní zcela absentují. Jedná se např. o cíl výzkumu, výzkumné otázky, resp. hypotézy, údaje o počtech respondentů z jednotlivých škol a jejich genderové rozložení, počty tříd či údaj o ročnících, v nichž sběr dat proběhl. Následně tak chybí i diskuse s původními předpoklady a s poznatky uvedenými v prostudované literatuře.

Autorka vychází z poměrně malého počtu literárních zdrojů, jde pouze o české tituly, někdy staršího data. Vzhledem k nedostatku tuzemské odborné bibliografie by bývalo bylo vhodné k tématu prostudovat i nějaké zahraniční odborné studie, jež jsou studentům UK elektronicky volně přístupné.

Připomínky se týkají také zvolené metodologie. Některé položky dotazníku nejsou vhodně formulovány, např. otázka č. 2: „*Jak dlouho si čteš*“, na niž nelze odpovědět jinak než poněkud nahodile. Podobně také v případě otázky č. 5 (Ohodnocení několika typů různých aktivit) mohli respondenti pod variantu „*c – zábava s kamarády*“ zahrnovat také interakce s vrstevníky prostřednictvím internetových sociálních sítí a chatů, které mohli oddělovat od ostatních aktivit realizovaných pomocí internetu. Nejasnosti tohoto druhu možná způsobily falešně optimistické výsledky výzkumu.

Autorka se mj. zaměřila i na kvantitativní, resp. statistické (s. 19) porovnání úrovně čtenářství u žáků tří škol: ZŠ v Bělé pod Bezdězem, ZŠ Kunratice a Gymnázia v Mladé Boleslavi. Autorka však k vyhodnocení výsledků žádnou statistickou metodu nepoužila. Rozdíly mezi školami se pokusila odhadnout na základě poněkud nejasně uváděných procentuálních údajů. (Výsledky v absolutních číslech chybí.) Pokud nevycházela z dat získaných u několika set

respondentů, některé tzv. „rozdíly“, na něž poukazuje, jsou nejspíš zdánlivé a statisticky nevýznamné. Cíl porovnat úroveň čtenářství mezi třemi zvolenými školami ovšem nelze uskutečnit, nejsou-li kontrolovány také proměnné, které, jak sama autorka uvádí v úvodní části, hrají ve čtenářství významnou roli. Jedná se především o počet nedávných imigrantů mezi respondenty (zejména z důvodu zahrnutí ZŠ v Bělé p. B. do výzkumu, kterou navštěvují i děti z místního uprchlického tábora). U těchto dětí lze předpokládat nižší čtenářský výkon i nižší schopnost porozumět položkám v dotazníku. Data získaná od těchto žáků měla být analyzována samostatně, anebo z analýzy vyňata. Jde však také o pravděpodobně nepoměrné zastoupení dívek a chlapců na jednotlivých typech škol. Zejména na víceletých gymnáziích bývá často nadpoloviční počet dívek (jež jsou zpravidla v tomto věku čtenářsky vyspělejší, jak také autorka poznamenává), zatímco na běžných ZŠ tomu tak většinou není, příp. se zde vyskytuje nepoměr genderově opačný. Výzkum by tedy měl určitou výpovědní hodnotu, pokud by autorka porovnávala v rámci jednotlivých škol pouze žáky s dobrou znalostí českého jazyka a zároveň dívky a chlapce zvlášť.

Materiál získaný pomocí kvalitativně koncipovaného dotazu na popis oblíbených literárních postav (otázka 12) je analyzován zcela nesystematicky, na základě toho, co autorka „považuje za zajímavé“, což je zcela nepřijatelný přístup. Nedostatek osobního odstupů je zřejmý také v tom, že místo interpretací nálezů se v textu často objevují především autorčiny úvahy a zážitky z dětství (viz např. s. 52-53), které by měly být v odborných textech uváděny spíše okrajově.

Připomínky se týkají i dílčích částí textu. Zde jsou uvedeny jen některé z nich. Genderové rozdíly, prezentované na s. 11, vyznívají z autorčina popisu velmi kategoricky a mohou tak být čtenářem chybně pochopeny. Při uvádění výsledků podobných výzkumů je vždy vhodné co nejlépe specifikovat charakter popisovaných rozdílů. Je také nezbytné uvést základní informace o metodě, jejíž pomocí byla data získávána, i o souboru respondentů, jinak údaje v textu práce ztrácí svou výpovědní hodnotu. Není dále běžným postupem uvádět tytéž výsledky v tabulkách i v grafech. Na s. 28 autorka používá nesprávně pojem „rozptyl“, který se jakožto statistický koeficient netýká „slovních“ dat (resp. nominálních, v jejichž duchu byla formulována příslušná otázka), ale dat „číselných“ (resp. ordinálních či intervalových). Chyby lze najít i v interpretaci výsledků: z tab. 8 např. nevyplývá, že by chlapci preferovali dobrodružnou četbu víc než dívky. Lze také polemizovat s tvrzením „o špatném fungování školy“ v tom, že žáci nediskutují s učiteli o tématech a otázkách vyplývajících z jejich soukromé četby (s. 38, dále závěr práce). Ze znění příslušné položky („*S kým se nejčastěji bavíš o tom, co čteš?*“) lze soudit, že dotaz směřoval k rozhovorům o obsazích jimi čtených knih (či tak byl pravděpodobně respondenty pochopen). Prostor školní výuky tomuto účelu ovšem může sloužit spíše okrajově a právě zde lze naopak předpokládat větší přínos rodinných příslušníků a přátel.

Vzhledem k tomu, že předložená bakalářská práce obsahuje značné množství nedostatků závažného druhu po stránce koncepční i obsahové, nelze ji hodnotit jinak než známkou:

„neprospěla“

Doc. Pavlína Janošová, Ph.D.

V Praze dne 20. 8. 2012